

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни
“МЕТОДИКА СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ
ДОСЛІДЖЕНЬ”
(для магістрів)

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2011

МАУП

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальна програма містить основні навчально-методичні документи і матеріали на допомогу викладачу і студенту у контексті їхньої педагогіко-пізнавальної взаємодії під час викладання і засвоювання теоретичного курсу “Методика соціально-політичних досліджень”. Формоутворюючі ролі – за програмним матеріалом, планами семінарських занять та атестаційними запитаннями. В них міститься глибокий сенс науково-педагогічної тріади сучасної вищої школи: (1) **теорія** викладених соціально-політичних проблем, (2) **методологія** їх ідейно-світоглядної інтерпретації та (3) **методика** їх викладання в сучасній аудиторії. Тріаду базує у “підживлює” оптимальний список наукових першоджерел, випущених у світ українською та російською мовами останніми роками.

Основна мета теоретичного курсу – сформувати методолого-дослідницьку культуру майбутніх політологів та соціологів. Їх гіпотетичний професійний успіх пов'язаний, насамперед, з наявністю у сучасного випускника вищого навчального закладу розвиненого теоретичного мислення. Формування цієї якості потребує засвоєння студентом теорії і методології соціально-політичного дослідження як ідейно-наукового феномену.

Як і зазвичай, викладання та засвоювання цього теоретичного курсу здійснюється стадіями відомої тріади І.-Г. Песталотці: (1) виклад теоретичної ідеї – (2) розумове засвоєння теоретичної глибини ідеї – (3) формування культури теоретичного мислення. Тріаду одночасно та одноконтекстно “проходять” і викладач, і студент, результат же синтезується у розумових рефлексіях одного лише студента. Під час вивчення дисципліни студент повинен: **засвоїти** основний зміст усіх лекційних і семінарських тем, зокрема понять “методи наукового дослідження”, “методологія наукового дослідження”, “специфіка соціально-політичних досліджень”, “конкретно-наукові прийоми та процедури дослідження соціально-політичних проблем”; **розуміти** специфіку політологічної і соціологічної методик прикладного аналізу внутрішньокраїнових та міжнародних відносин та інституцій; **вміти розробляти** методику й аналітичні документи в галузях своєї практичної діяльності, а також у контексті окремих областей державної політики; самостійно **застосовувати** методологію соціально-політичних досліджень.

Підготовлено доктором політичних наук, професором кафедри політології
І. П. Бідзорою

Затверджено на засіданні кафедри політології (протокол № 3 від 27.11.08)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Бідзора І. П. Навчальна програма дисципліни “Методика соціально-політичних досліджень”(для магістрів). – К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2011. – 26 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни “Методика соціально-політичних досліджень”, теми контрольних робіт, питання для самоконтролю, а також список літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП), 2011
© ДП «Видавничий дім «Персонал», 2011

Не менш важливою є методико-педагогічна **мета** теоретичного курсу. Засвоєння студентом теоретико-методологічних засад сучасного соціально-політичного дослідження уможливить формування ним вже в процесі навчання певного набору праксеологічних **навичок** і **вмінь**. Зокрема, — організувати науково-дослідний процес у своїй галузі майбутньої діяльності; брати участь у процесі організації і розробки методики своєї роботи на дослідницькій і завершальній стадіях науково-дослідного процесу; використовувати дослідні процедури; застосовувати конкретно-наукові емпіричні методи, прийоми і процедури у соціально-політичних дослідженнях; скласти соціологічні методики наукового дослідження конкретних соціально-політичних обставин; користуватися документальними і літературними джерелами інформаційного самозабезпечення у своїх соціально-політичних дослідженнях; вміти розробляти відповідні аналітичні документи в галузі своєї практичної діяльності.

Документи і матеріали, що включені до збірки відображають предметну проблематику двох нормативних теоретичних дисциплін — політології та політичної соціології. А тому і формулювання тем аудиторних занять і самостійних завдань, і модульна “розбивка” фактичного матеріалу, і понятійно-термінологічна мова викладеного матеріалу, і проблематика наведених першоджерел, і контрольно-реферативна тематика, — подані у “режимі *fifti/fifti*”: 50 % політологічних матеріалів/50 % політико-соціологічних матеріалів. Втім, це не казуїстика стилю, — такою половинчасто-змішаною, “не-чистою” є соціально-політична *reality* на сьогоденному українському дворі.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
“МЕТОДИКА СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ”

№ пор.	Назва змістового модуля і теми	Кількість годин					Форма контролю
		у тому числі					
		Разом	лекції	семінари	контрольні роботи	самостійна робота	
1	2	3	4	5	6	7	8
	Змістовий модуль I. Теоретико-методологічна частина дисципліни						
1	Методологія соціально-політичних досліджень як цілісна концепція	10	2			8	
2	Концепція процесу соціально-політичного дослідження	6	2		0,6	4	ПК
3	Методика налагодження процесу соціально-політичного дослідження	8	2			6	
	Змістовий модуль II. Концептуалізація, конкретизація і операціоналізація						
4	Оперування методами наукового пізнання в соціально-політичному дослідженні	12	2	2		8	КР
5	Конкретно наукові прийоми та процедури у методиці соціально-політичного дослідження	12	2			10	ПК

1	2	3	4	5	6	7	8
6	Методологія наукового дослідження соціально-політичних обставин	6	2			4	
	Змістовий модуль III. Методи, підходи і напрями прикладних досліджень						
7	Методологія порівняльного соціально-політичного дослідження	8	2			6	
8	Політолого-соціологічна методологія соціально-політичного дослідження	19	2	2		15	КР
9	Базові методики прикладного аналізу міжнародних відносин і політико-світових інституцій	22	2	4	1	15	КР
10	Методика і методологія розробки аналітичного документа при дослідженні областей державної політики	12	2	2		8	ПР
	Разом	20	10	1,6		78	Іспит

ЗМІСТ
дисципліни
“МЕТОДИКА СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ”

Змістовий модуль I. Теоретико-методологічна частина дисципліни

Тема 1. Методологія соціально-політичних досліджень як цілісна концепція

Поняття наукового дослідження. Проблема співвідношення парних понять у науковому дослідженні: теорія — метод, методологія — світогляд. Методологія соціально-політичного дослідження як політолого-соціологічна та науково-педагогічна дисципліна. Зміст, структура та функції методології соціально-політичного дослідження.

Література [2; 4; 5;10; 21]

Тема 2. Концепція процесу соціально-політичного дослідження

Загальна характеристика процесу соціально-політичного дослідження як форми наукового пізнання. Цілеспрямованість та організованість як основні ознаки соціально-політичної дослідницької роботи. Точність, розміреність та ієрархічна організованість усього процесу дослідницької роботи у проблемних контекстах політології та політичної соціології. Основні методи і процедури в соціально-політичних дослідженнях. Способи забезпечення єдності теорії та практики, структурності та етапності в соціально-політичних дослідженнях.

Література [4; 5; 9; 14; 24]

Тема 3. Методика налагодження процесу соціально-політичного дослідження

Співвідношення понять “метод” і “методика” в аплікації до абстрактно взятого дослідницького процесу. Структура методики: загальні положення, основна частина, висновки. Основні об’єкти досліджень: теми, проблеми, предмети. Загальні положення про мету дослідження вибраного об’єкта: основні гіпотези, розділи і етапи

пізнання та інтерпретації висновків і гіпотез. Місце впровадження результатів, вибір основних показників обґрунтування дослідження взагалі та соціально-політичного зокрема. Джерела інформації і реалізація теоретико-методологічних синтез соціально-політичного дослідження.

Література [2; 4; 9; 19; 28]

Змістовий модуль II. Концептуалізація, конкретизація і операціоналізація

Тема 4. Оперування методами наукового пізнання в соціально-політичному дослідженні

Вихідні положення про специфіку буття методів наукового пізнання. Загальні та спеціальні методи наукового пізнання. Три групи загальних методів наукового пізнання: загальнофілософські, теоретичні, емпіричні, праксеологічні, специфічні, науковогалузеві, ситуаційні. Детальна характеристика даних методів у пізнавальних контекстах окремих соціально-політичних наук сучасності. Специфіка оперування деякими з цих методів у суто соціально-політичному дослідженні.

Література [3; 4; 10; 16; 24;; 31]

Тема 5. Конкретно наукові прийоми та процедури у методиці соціально-політичного дослідження

Науково-пізнавальний зміст тріади “метод – методика – методологія”. Метод як спосіб мислення і дії. Методика як сукупність споріднених (мінімум: рядоположних) методів. Методологія як вчення про методи наукового пізнання та про сукупність окремих методів, застосовуваних лише/переважно в одній науці. Найширший підхід до методики, – як до системи дослідницьких правил використання методів, прийомів та операцій. Конкретно наукові методичні прийоми на основі загальнонаукового пізнання соціально-політичних реалій політичної практики. Детальніше про три групи методичних прийомів: органолептичні, аналітичні, документальні.

Література [2; 4; 20; 21; 33]

Тема 6. Методологія наукового дослідження соціально-політичних обставин

Соціально-політичні обставини як сукупність подій, фактів, процесів, ситуацій та явищ, що побутують (“мають місце”), переважно, в політичній сфері та навколо неї. Соціологічна структура політичної сфери: політичні відносини, політичні інститути, політична культура, політична ідеологія, політична свідомість. Цілі та основні процедури дослідження. Політична подія, її основні характеристики. Соціально-політичні сили, що зумовлюють конституацію “фактів”, “подій”, “процесів” та “ситуацій”: визначення тенденцій розвитку, ситуаційних змін і прогнозу розвитку обставин в еволюції політичного простору в абстрактно взятій країні.

Література [2; 4; 6; 9; 14; 17; 26; 29; 31]

Змістовий модуль III. Методи, підходи і напрями прикладних досліджень

Тема 7. Методологія порівняльного соціально-політичного дослідження

Порівняння як метод і процедура абстрактно взятого наукового дослідження. Компаративістика у методології соціально-політичних досліджень. Запитальна структура компаративістської методології: 1) якою є принципова побудова досліджуваного соціально-політичного об'єкта? 2) яким є внутрішній механізм/джерело досліджуваного соціально-політичного об'єкта? 3) якою є система взаємозв'язків досліджуваного соціально-політичного об'єкта з суміжними об'єктами, предметами, явищами навколишнього світу? Конституаційні кроки порівняльного соціально-політичного дослідження: номіналізація, концептуалізація, операціоналізація. Методико-методологічні проблеми порівняння: порівняльність, еквівалентність, універсальність, багатозмінюваність, вимірювальність, поліінтерпретаційність, аналітична варіативність. Види порівняльних досліджень: бінарне, регіональне, глобальне, крос-темпоральне.

Література [2; 4; 9; 16; 18; 19; 23; 32]

Тема 8. Політолого-соціологічна методологія соціально-політичного дослідження

Соціологічна методика: класифікація, структура та основні елементи. Співвідношення понять “політична спільнота” та “соціальна група”. Основні соціально-політичні спільноти: політичний клас, політична нація, правлячий політикум, політична партія, етнополітична партія, — політико-соціологічна аксіологія змісту, структури та сенсу соціального буття. Основні соціально-етнологічні утворення: народи як етноісторичні спільноти, народонаселення, титульні народи-етноси, меншинські народи-етноси, корінні (аборигенні) народи-етноси, етнокультурні, соціоетнічні та релігійно-конфесійні групи. Методичні складові та методологічні засади розробки програми соціально-політичного дослідження політичних спільнот і соціальних груп. Загальна характеристика політолого-соціологічних методів соціально-політичних досліджень: системного, політико-семантичного, соціоісторичного, історіологічного.

Література [1; 4; 6; 10; 14; 19; 20; 24; 30; 31]

Тема 9. Базові методики прикладного аналізу міжнародних відносин і політико-світових інституцій

Методологія співвідношення аналітичних рівнів: теоретико-пізнавальний, праксеологічний, емпірико-прикладний. Соціально-політичні методики аналізу міжнародних відносин та інституцій на зовнішньополітичному просторі абстрактно взятої країни: контент-аналіз, івент-аналіз, когнітивне картування, als ob... (немовби...), case study (окремий випадок). Специфіка аплікації соціально-політичної методології соціологічних методик до політико-правових та інституційних організацій типу ООН, ОБСЄ, Міжнародний Суд з прав людини тощо. Основні форми застосування соціолого-політичних методик до внутрішньокрайнових та міжнародних організацій: спрямований і не спрямований вплив, кількісний та якісний варіанти аналізу, когнітивний та варіативний підходи. Проблеми, пов’язані з розробкою “категорії аналізу”, виокремленням “одиниці аналізу” і встановленням “одиниць рахунку”: аналітичний контент-моніторинг, теоретичні засади та практичні ситуативи. Методика когнітивного картування зовнішньополітичних феноменів. Основні поняття цієї соціально-політичної методики: — “схема” (карта), “когнітивна кар-

та”, “когнітивне картування”, “графічні карти”. Методика соціально-політичного “прочитування” усіх зазначених соціолого-когнітивних карт.

Література [1; 4; 8; 10; 13; 18; 23]

Тема 10. Методика і методологія розробки аналітичного документа при дослідженні областей державної політики

Область державної політики — соціологічна царина реалізації державою як урядовуючо-регулюючою інституцією своїх соціумотворчих цілей, завдань і функцій. Класифікація областей державної політики: сферні, галузеві, проблемні. Методологічні квант-вимірлювачі стану справ у просторі абстрактно взятої області державної політики: позитиви, негативи, ситуативи, гіпотетика, прогноз. Методика та методологія розробки й праксеологізації концепцій державної політики на площині області усемислимих сфер, галузей та проблем соціально-політичного життя. Державні службовці та соціальні працівники як специфічні соціально-політичні спільноти (групи) — розробники та праксеологи концепцій державної політики. “Концепція [ім’ярек області] державної політики” та “аналітична записка/доповідна записка” як основні аналітичні документи, що втілюють методику та методологію соціально-політичного дослідження “у власній динаміці руху”: їх мета, ціннісна орієнтація, текст і контексти. Аналітичні документи як аплікативні інструменти для вироблення й ухвалення політико-управлінських рішень в контекстах усемислимих областей державної політики. Спільні риси та відмінності цих документів: обсяг, формат і стиль викладу. Структурні і текстуальні елементи аналітичних документів: назва, зміст, анотація, резюме, вступ, опис проблеми, варіанти політики, висновки, рекомендації, додатки, бібліографія, примітки.

Література [3; 7; 8; 11; 13; 18; 22; 23; 27]

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семинар 1: Концепція методології соціально-політичних досліджень: основні поняття, структура, зміст.

1. Визначення теоретичного змісту понять і термінів: “метод”, “методика”, “методологія”, “наукове дослідження”, “соціально-політичне

дослідження”, “методологія соціально-політичних досліджень”, “наукове політологічне знання”, “наукове пізнання”, “політична наука”.

2. Методологічні засади процесу соціально-політичного дослідження. Основні методи та методика соціально-політичних досліджень.

3. Сутність, структура та завдання процесу соціально-політичних досліджень: методологічний і методичний аспекти. Система методик соціально-політичних досліджень.

Література [2; 4; 9; 10; 14; 15; 19; 21; 29; 33]

Семінар 2: Методика та методологія застосування основних методів із “фокус-групи” у процесі соціально-політичних досліджень.

1. Визначення теоретичного змісту понять і термінів: “метод фокус-груп”, “аналітична записка”, “план обговорення”, “індивідуальне та групове інтерв’ю”, “критерій відбору респондентів”, “аналіз політолого-соціологічного матеріалу”.

1. “Метод фокус-груп” в соціально-політичному дослідженні: зміст поняття, методика постановки і теоретичного засадування мети досліджень соціально-політичних явищ, подій, фактів, процесів.

3. Організаційно-методичне забезпечення та методологія проведення індивідуального та групового інтерв’ю. Формулювання цілей соціально-політичних досліджень у контексті інтерв’юерного методу: критерій відбору респондентів; план обговорення; модератор і робота групи; методика написання підсумкової аналітичної записки; рольова гра.

Література [3; 5; 15; 26; 30; 33]

Семінар 3: Методологія змісту та методика організації контент-аналізу в соціально-політичному дослідженні.

1. Визначення теоретичного змісту понять і термінів: “аналіз”, “аналітичний процес”, “моніторинг”, “контент-аналіз”, “контент-моніторинг”, “компоненти технології контент-моніторингу”, “контент-аналіз сферних та галузевих відносин”, “соціальні інститути”, “політико-правові інституції”, “соціалізація”, “інституальність” і “інституціоналізація”.

2. Теоретико-методологічні засади контент-аналізу: зміст поняття, підготовка до проведення та структура процесу застосування кон-

тент-аналізу. Деякі теоретико-методологічні та праксеологічні проблеми, що постають у процесі застосування методу контент-аналізу.

3. Теоретико-методологічний зміст та методика застосування комп’ютерних систем у процесі контент-моніторингу соціально-політичних досліджень: завдання контент-моніторингу; основні компоненти технології контент-моніторингу.

4. Теоретико-методологічний аналіз основних рис і характеристик політичної держави, політичних партій, етносоціальних рухів та інших суб’єктів політики.

Література [4; 5; 6; 7; 9; 10; 14; 19; 24; 31]

Семінар 4: Методика та методологія соціально-політичних досліджень у зовнішньополітичному міжнародному середовищі абстрактно взятої країни у контексті застосування методів івент-аналізу та когнітивного картування.

1. Визначення теоретичного змісту понять і термінів: “міжнародні відносини”, “світові політико-правові організації”, “міжнародні інституції”, “івент-аналіз зовнішньої політики держави”, “зовнішньополітичне середовище абстрактно взятої країни”, “когнітивне картування”, “схема” (карта), “контент-аналіз”, “інтегративні відносини”, “євроатлантичні процеси”, “інституціоналізація зовнішньополітичного простору”.

2. Основні напрями соціально-політичних досліджень міжнародних відносин, інституцій та процесів у зовнішньополітичному просторі абстрактно взятої країни. Івент-аналіз у соціально-політичних дослідженнях міжнароднополітичних ситуацій і процесів.

3. Методологія когнітивного картування в соціально-політичних дослідженнях міжнародних ситуацій і процесів. Специфіка картування регіонального суміжжя багатонародних країн-сусідок в епоху взаємозалежного та глобалізованого світу.

4. Теоретико-методологічний та історіологічний аналіз вітчизняного досвіду здійснення когнітивного картування міжнародно-політичного простору з безпосередніми сусідами. Україна на шляху до євроатлантичних горизонтів: Україна — ЄС, Україна — НАТО, Україна — класичні демократії, Україна — “третій світ”. Теоретико-методологічна спроба соціально-політичного “зондування” міжнародної та внутрішньокрайнової кризової ситуації 2008 — 2009 рр.

Література [1; 6; 7; 11; 12; 13; 22; 30]

Семінар 5: Методологія та методика складання аналітичних документів, підсумовуючих процес соціально-політичних досліджень державної політики.

1. Визначення теоретичного змісту понять і термінів: “політична держава”, “громадянське суспільство”, “політика як суспільне явище”, “суспільна сфера”, “політична сфера”, “політична система”, “державна політика”, “аналітичний документ”, “область державної політики”, “політичний процес”, “процес вироблення державної політики”, “аналітика політики”, “політичний колсантинг”, “аналітичний центр (інститут)”, “цикл політики”, “проекування політики”, “паблік рілейшнз”, “оцінювання політики”, “політична аксіологія”, “типи аналітичних документів”, “структурні та текстуальні документи з аналізу політики”, “текст і контекст аналітичного документа”.

2. Основні форми застосування політолого-соціологічних методик до міжнародно-політичного середовища ім'ярек країни, зовнішньополітичних процесів, структур та інститутів. Специфіка аплікації концептів політолого-соціологічної методології до способу буття “на очах у всього світу” міжнародних структур та інститутів.

3. Держава як політико-урядовуючий (кратологічний) феномен і соціально-політичний суб'єкт. Теоретико-методологічний зміст життєдіяльності чотирьох гілок політичної влади: правлінської, виконавської, законодавчої, судової. Політична сфера – автентичний простір (поле) життєдіяльності держави. Структура політичної сфери. Основні області державної політики: сферні, галузеві, проблемні. Концепція ім'ярек-області державної політики як теоретико-методологічний феномен.

4. Аналітичний документ, що підсумовує соціально-політичне дослідження областей державної політики: теоретичний огляд, типи, понятійне мовлення, структурні і текстуальні елементи. Методика складання тексту аналітичного документа, назва, зміст, вступ і формулювання проблеми.

5. Теоретико-методологічний аналіз областей та варіантів політики і методика їх документування: структура й аргументація, текст і контексти, висновки та рекомендації. Процес вироблення державної політики, методика їх “фіксації” у концепціях відповідних областей державної політики. Методика складання аналітичних документів за підсумками проведення відповідних соціально-політичних досліджень державної урядовуючої діяльності.

Література [1; 5–8; 11; 17; 19; 20; 22; 27; 29]

ТЕМИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

1. Теоретичні засади методології соціально-політичного дослідження.
2. Сутність соціально-політичного пізнання як культурного феномену.
3. Поняття методології соціально-політичного пізнання.
4. Поняття процесу соціально-політичного дослідження.
5. Логіка процесу соціально-політичного дослідження.
6. Методологія соціально-політичного дослідження як наукова дисципліна.
7. Система методології соціально-політичного дослідження.
8. Рівнева організація соціально-політичного дослідження як теоретичного феномену.
9. Порівняння та виміри у процесі соціально-політичних досліджень.
10. Особливості експерименту в соціально-політичних дослідженнях.
11. Аналіз як метод соціально-політичних досліджень.
12. Синтез як метод соціально-політичних досліджень.
13. Загально-логічні методи соціально-політичного дослідження.
14. Індуктивно-дедуктивний метод соціально-політичного дослідження.
15. Метод моделювання та його застосування в соціально-політичних дослідженнях.
16. Метод теорії ігор та його застосування в соціально-політичних дослідженнях.
17. Системний метод у соціально-політичних дослідженнях.
18. Теоретичні методи соціально-політичних досліджень.
19. Дедуктивний метод в соціально-політичних дослідженнях.
20. Гіпотетичні методи соціально-політичних досліджень.
21. Інституційний підхід у соціально-політичних дослідженнях.
22. Соціологічні методи в соціально-політичних дослідженнях.
23. Типологія соціально-політичних досліджень.
24. Структура й основні елементи соціально-політичних досліджень.
25. Соціологічна програма соціально-політичних досліджень.
26. Класифікація проблем соціально-політичних досліджень.

27. Сутність методики соціально-політичних досліджень: соціологічне програмування.
28. Методика складання програми соціально-політичних досліджень.
29. Вибірковий метод соціально-політичних досліджень.
30. Поняття методів аналізу й обробки соціологічних даних у соціально-політичному дослідженні.
31. Сучасна концепція методології соціально-політичних досліджень: загальна характеристика.
32. Джерела соціально-політичних досліджень та їх використання.
33. Об'єкт і предмет соціально-політичних досліджень: сучасні форми фіксації адекватності.
34. Принцип категорійної певності об'єкта, предмета та методів соціально-політичних досліджень.
35. Основні методологічні підходи до динамізації сучасних соціально-політичних досліджень.
36. Методологія соціально-політичних досліджень як політологічна і соціологічна дисципліна.
37. Предметна сфера методології соціально-політичних досліджень.
38. Структура процесу соціально-політичних досліджень.
39. Форма і зміст методології соціально-політичних досліджень.
40. Метод фокус-груп: організація проведення і підбиття підсумків.
41. Методика групових інверсій: теоретичні аспекти.
42. Виникнення та сутність методу групового інтерв'ю.
43. Організація проведення соціально-політичного дослідження з використанням методу фокус-груп.
44. Методика підготовки аналітичних записок за підсумками соціально-політичних досліджень.
45. Методика порівняльного аналізу у процесі реалізації певної концепції державної політики.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Об'єкт і предмет методології соціально-політичних досліджень.
2. Структура і цілі методології соціально-політичних досліджень.
3. Функції методології соціально-політичних досліджень.
4. Призначення методик соціально-політичних досліджень.
5. Теоретичні засади методології соціально-політичних досліджень.

6. Методологія соціально-політичних досліджень як наукова дисципліна.
7. Предметна організація зв'язків методу, предмета і об'єкта соціально-політичних досліджень.
8. Світ-системний аналіз у соціально-політичному дослідженні: методика реалізації.
9. Просторова організація мислення системи соціально-політичних досліджень.
10. Загальна характеристика методики соціально-політичних досліджень.
11. Структура процесу соціально-політичних досліджень.
12. Цілеспрямованість процесу соціально-політичних досліджень.
13. Передумови соціально-політичних досліджень.
14. Єдність теорії та практики як процес соціально-політичного дослідження.
15. Основні етапи соціально-політичних досліджень.
16. Підготовка й організація соціально-політичних досліджень.
17. Емпіричне соціально-політичне дослідження.
18. Експеримент у соціально-політичному дослідженні.
19. Заключний етап процесу соціально-політичних досліджень.
20. Аналіз основних функцій методології соціально-політичних досліджень.
21. Методичний підхід до соціально-політичних досліджень: поняття і сутність.
22. Методологія соціально-політичних досліджень як системне явище.
23. Поняття методології соціально-політичних досліджень на базі заданої теми.
24. Структура методології соціально-політичних досліджень.
25. Основна складова методик у методології соціально-політичних досліджень теми.
26. Фокус-групи як метод соціально-політичних досліджень.
27. Метод спостереження в соціально-політичних дослідженнях.
28. Емпіричний метод у соціально-політичних дослідженнях.
29. Абстрагування як метод соціально-політичних досліджень.
30. Аналіз і синтез як метод соціально-політичних досліджень.
31. Індукції як метод соціально-політичних досліджень.
32. Дедукції як метод соціально-політичних досліджень.
33. Моделювання як метод соціально-політичних досліджень.

34. Системний метод у соціально-політичних дослідженнях.
35. Структурно-функціональний метод у соціально-політичних дослідженнях.
36. Мислєдїяльнїсний метод соціально-політичних досліджень.
37. Методичнї функції соціально-політичних досліджень.
38. Методичний інструментарій опитувань.
39. Методика підготовки анкети як засіб соціально-політичних досліджень.
40. Збирання та аналіз експериментальної інформації в політологічному/соціологічному дослідженні.
41. Критерій вибору інструментарію та організація опитувань.
42. Методологія аналізу даних опитувань та оформлення їх результатів.
43. Система гранично-критичних показників в інструментарії соціально-політичних досліджень.
44. Методика аналізу соціально-політичної ситуації.
45. Теоретичні аспекти використання методу інтерв'ю.
46. Визначення мети соціально-політичних досліджень з використанням методу фокус-груп.
47. План обговорення як інструмент соціально-політичних досліджень за методом фокус-груп.
48. Метод моделювання та його значення у соціально-політичних дослідженнях.
49. Методика аналізу інформаційного матеріалу за методом фокус-груп.
50. Складання методики розробки аналітичної записки.
51. Базові методики прикладного аналізу міжнародних відносин та інституцій.
52. Методика контент-аналізу соціально-політичних досліджень.
53. Методика когнітивного картування.
54. Методика івент-аналізу.
55. Методика контент-моніторингу.
56. Основні форми застосування контент-аналізу в соціально-політичному дослідженні.
57. Роль ідеї в контент-аналізі.
58. Процес використання методу івент-аналізу.
59. Поняття когнітивної карти.
60. Побудова схеми-графіка когнітивної карти.
61. Методика складання соціологічної програми.

62. Методика “читання” когнітивних карт.
63. Розробка та обґрунтування вибірки у підсумку проведення соціально-політичних досліджень.
64. Методика збирання емпіричної інформації та її теоретичних узагальнень.
65. Методика використання буллевої алгебри в соціально-політичних дослідженнях.
66. Роль формалізації в методології соціально-політичних досліджень.
67. Методика обробки інформації за результатами соціально-політичного дослідження.
68. Методика інтерпретації змісту бази даних.
69. Концепція двох підходів у розробці методики соціально-політичних досліджень.
70. Концепція методології соціально-політичних досліджень.
71. Концепція методики соціально-політичних досліджень: норма і спосіб.
72. Концепція форми і змісту в методології соціально-політичних досліджень.
73. Концепція програмування методики соціально-політичних досліджень.
74. Методологія аналізу процесу державної політики.
75. Методика соціально-політичного дослідження: загальна модель оцінювання.
76. Методологія аналізу державної політики у призмі витрат і нагород.
77. Аналітичний документ як методичний інструмент для вироблення й ухвалення політичних рішень.
78. Концепти двох аналітичних документів: дослідження політики та аналіз політики.
79. Аналітичний документ: структурні і текстуальні елементи.
80. Складання тексту аналітичного документа.
81. Зміст аналітичного документа.
82. Методологія аналізу опублікованих аналітичних документів.
83. Методика опису проблеми політики: структура й аргументація.
84. Методика опису проблеми політики: тест і аргументація.
85. Методологія розробки варіантів політики: структура й аргументація.
86. Методологія розробки варіантів політики: тест і аргументація.

87. Методика публікації аналітичного документа.
88. Роль прикладного аналізу міжнародних відносин та інституцій у системі соціолого-політичного знання.
89. Динамічні моделі як засіб опису поведінки міжнародних систем і суб'єктів відносин у часі.
90. Методологія дослідження проблем державного управління.

ТВОРЧІ ЗАВДАННЯ НА САМОПІДГОТОВКУ

1. Наука як зведені у систему знання та рід людської діяльності.
2. Специфіка продукування теоретичних і емпіричних (буденних) знань у процесі наукової діяльності.
3. Сучасні інтерпретації гегелівської думки про наявність в усіх родів людської діяльності “своєї душі” (або “символічного образу”). “Душа” науки – теоретична ідея.
4. Ідея як абстрактний образ і певний символ якогось об'єкта чи предмета у навколишньому світі. “Душа” ідеї – ідеальний (абстрактний) образ.
5. Концепція як сукупність однопрофільних і рядоположних ідей. “Душа” теорії – концепція.
6. Логіка взаємодії “теорії”, “досвіду” та “практики” у процесі продукування, апробації та праксеологізації (“опредмечування”) ідей і концепцій.
7. Теоретичні і прагматичні інтерпретації сенсу сенсibiliї Б. Рассела: “Знання – сила”.
8. Основні групи сучасних наук: ментальні, суспільні, природничі, технічні, технологічні.
9. “Тріадний оціночний підхід” до наукового знання про світ взагалі: (1) логічний підхід, (2) гносеологічний підхід, (3) методологічний підхід.
10. Основні функції будь-якої науки: гносеологічна (пізнання світу), виявлення закономірностей буття об'єкт-предмета дослідження, прогностична, управлінська тощо.
11. Загальнотеоретичний акцент: об'єкт-предметне поле дослідження будь-якої науки перебуває на якійсь – реальній чи уявній – площині життєдіяльності людей.

12. Об'єкт-предметне поле дослідження природничих, технічних і технологічних наук – натура, флора, фауна, техніко-технологічна творчість людей.
13. Першопріоритетне пізнавальне завдання будь-якої науки – виокреслення суто свого об'єкт-предметного поля дослідження (або ж об'єкта уваги та предмета аналізу).
14. “Квадратний гносеологічний інструментарій” будь-якої науки: 1) об'єкт уваги – предмет аналізу, 2) метод – методологія, 3) термінологічний апарат – понятійна мова, 4) закони – закономірності.
15. Основні парні компоненти будь-якої науки: 1) теорія та методологія; 2) методика та техніка досліджень; 3) сцієнтика (результати досліджень) та праксеологія (можливість “опредмечування”); 4) вчені-фахівці та їхній професійний інструментарій; 5) наукові заклади та система підготовки кадрів науковців.
16. Співвідношення “досвіду” та “практики” крізь призму специфіки визначення об'єкт-предметного поля дослідження в науках природничих, технічних і технологічних.
17. Співвідношення понять “метод”, “методика” і “методологія” в абстрактно взятому науковому дослідженні.
18. Функції методу і принципу, закону та закономірності у будь-яких наукових дослідженнях.
19. Логіка виділення із груп ментальних і суспільних наук підгрупи соціально-політичних наук.
20. Специфіка аксіології сучасного соціально-політичного знання.
21. Аплікація до об'єкт-предметного поля соціально-політичних досліджень гегелівської “пізнавальної тріади”: а) виникнення (об'єкт-предмета), б) становлення (об'єкт-предмета) цілісністю, в) розвиток (об'єкт-предмета) на власних засадах.
22. Співвідношення понять “країна”, “суспільство”, “населення” і “державна” крізь призму завдання виокреслення об'єкт-предметного поля досліджень у підгрупі соціально-політичних наук.
23. Прелімінарна класифікація соціально-політичних наук: політологія, політична соціологія, політична філософія, політична історія, політична економія, політична етнологія, політична культурологія, політична етнологістика, політична транзитологія, геополітика, політична глобалістика, парламентаріологія тощо.
24. Специфіка організації “парних компонент” соціально-політичних наук: світовий досвід та практика сучасної України.

25. Теоретико-прагматичне призначення соціально-політичних наук – “обслуговування” політичної сфери та суміжних галузей “сусідства” з іншими сферами суспільної життєдіяльності людей.
26. Специфіка інтерпретації функцій соціально-політичних наук: світовий досвід та практика сучасної України.
27. Специфіка ролей методу та методики у соціально-політичних дослідженнях.
28. “Триадно-запитальна методологія” соціально-політичних досліджень: 1) як побудоване об’єкт-предметне поле дослідження (ОППД)? 2) яким є механізм саморозвитку ОППД? 3) якою є система взаємозв’язків ОППД з іншими – спорідненими чи суміжними – феноменами реальності?
29. Специфіка понятійно-термінологічного мовлення в сучасних соціально-політичних науках.
30. Статус основного закону в сучасних соціально-політичних науках.
31. Специфіка дослідження колишньої та поточної політичної історії стабільного і транзитного, ринкового і передринкового, демократичного і посттоталітарного суспільств.
32. Проблеми політико-соціологічних досліджень у структурованих та транзитних типах суспільств.
33. Партійна система як об’єкт-предмет сучасних соціально-політичних досліджень.
34. Соціально-політичні дослідження форм власності, моделей виробництва та типів праці у стабільному та кризуючому суспільствах сучасності.
35. Соціально-політична концепція сталого розвитку цивілізованих спільнот євроатлантичного та східноазійського регіонів.
36. Сфери суспільної життєдіяльності людей та місце в їхньому контексті політичної сфери.
37. Об’єкт-предметне поле дослідження соціально-політичних наук – площина політичної сфери та “галузей міжсферного покриття” з суміжними сферами.
38. Соціально-політичні проблеми сучасної конфліктології.
39. Політолого-етнологічні проблеми розвитку багатонародного суспільства.
40. Методологія самопрояснення питання про логіку життєдіяльності політичної системи суспільства.

41. Проблематика соціальної системи та місцево-регіонального самоврядування в сучасних соціально-політичних дослідженнях.
42. Соціально-політична методологія дослідження специфіки взаємодії політичної і соціальної систем у багатонародній країні.
43. Чотири гілки політичного владарювання країною як специфічний об’єкт-предмет сучасних соціально-політичних досліджень.
44. Специфіка соціально-політичного аналізу державно-управлінських процесів у сучасній Україні.
45. Соціолого-теоретичні засади аналізу концепцій основних областей державної політики в суверенній Україні.
46. Теоретико-методологічний аналіз політичних відносин як сектору політичної сфери суспільства.
47. Методологія інтерпретації логіки життєдіяльності політико-управлінських, політико-правових і політико-адміністративних інститутів політичної сфери суспільства.
48. Соціально-політичний аналіз дуалітету “національна ідея – етноесенціальні ідеї етноменшинських народів” та основних типів ідеології політичних партій сучасної України.
49. Соціально-політичний підхід до полікультурності багатонародного та неструктурованого українського суспільства початку ХХІ ст.
50. Соціально-політичний аналіз основних євроатлантичних процесів, об’єкт-предметним учасником яких є сучасна Україна.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. *Аналитические* методы в исследовании международных отношений. – М., 1982.
2. *Баскаков А. Я., Туленков Н. В.* Методология научного исследования: Учеб. пособ. – К., 2005.
3. *Белановский С. А.* Метод фокус-групп. –М., 2001.
4. *Белуха А. Т.* Основы научных исследований. – К., 2000.
5. *Бургин М. С., Кузнецов В. И.* Введение в современную точную методологию науки. – М., 1994.
6. *Валлерстайн И.* Конец знакового мира. Социология ХХІ века / Пер. с англ. – М., 2003.

7. *Варзар Иван*. Держава і народ-етнос у політологічному дискурсі. — Из контекстів минулих літ. Вибр. — Кн. 1. — К., 2003.
8. *Говлет Міхаель, Рамен Магадеван*. Дослідження державної політики: цикли та підсистеми політики / Пер. з англ. — Львів, 2004.
9. *Головатий М. Ф.* Соціологія політики. Навч. посіб. — К., 2003.
10. *Зеленогорский Ф. А.* О методах исследования и доказательствах. — М., 1998.
11. *Колтаков В. М.* Теория и практика принятия управленческих решений: Учеб. пособие. — К., 2004.
12. *Куйбіда В. С.* Принципи і методи діяльності органів місцевого самоврядування. — К., 2004.
13. *Мартен Домінік, Мецжер Жан-Люк, П'єр Філіп*. Соціологія глобалізації: Пер. з франц. — К., 2005.
14. *Методология* научного познания и исследования социальных процессов. — Иркутск, 1987.
15. *Новиков А. М.* Методология учебной деятельности. — М., 2007.
16. *Новиков А. С.* Научные открытия. Типы. Структура. Генезис. — М., 2007.
17. *Ольшанский Д. В., Пеньков В. Ф.* Политический консалтинг: Учеб. пособ. — СПб., 2005.
18. *Політолого-етнологічні* проблеми розвитку сучасної України / За наук. ред. І. М. Варзара. — К., 2007.
19. *Пэнто Р., Гравитц М.* Методы социальных наук: Пер. с франц. — М., 1972.
20. *Рассел Б.* Исследование значения и истины: Пер. с англ. — М., 1999.
21. *Рузавин Г. И.* Методология и логика научного поиска. — М., 2006.
22. *Рябов С. Г.* Політологічна теорія держави: Навч. посіб. — К., 1996.
23. *Системный* подход: анализ проблем международных отношений. — М., 1996.
24. *Стеченко Д. М., Чмир О. С.* Методология научных исследований: Підручник. — К., 2007.
25. *Сурмин Ю. П.* Теория систем и системный анализ: Учеб. пособие. — К., 2003.
26. *Телешун С.* Політичний аналіз. — К., 2003.
27. *Тертичка В.* Державна політика: аналіз та здійснення в Україні. — К., 2002.
28. *Фареник І.* Наука та логіка наукових досліджень. — К., 2001.
29. *Халипов В. Ф.* Кратология — наука о власти. Концепция. — М., 2002.
30. *Шейко В. М., Кушнарченко Н. М.* Організація та методика науково-дослідницької діяльності: Підручник. — К., 2002.
31. *Штофф В. А.* Проблемы методологии научного познания. — М., 1988.
32. *Щёкин Г. В.* Система социологического знания: Учеб. пособие. — К., 2001.
33. *Ядов В. А.* Социологическое исследование: методология, программа, методы. — М., 1997.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	3
Тематичний план дисципліни “Методика соціально-політичних досліджень”.....	5
Зміст дисципліни “Методика соціально-політичних досліджень”.....	7
Плани семінарських занять.....	11
Теми контрольних робіт.....	15
Питання для самоконтролю.....	16
Творчі завдання на самопідготовку.....	20
Список літератури.....	23

Відповідальний за випуск *А. Д. Вегеренко*
Редактор *А. А. Тютюнник*
Комп'ютерне верстання *А. П. Неципорук*

Зам. № ВКЦ-4519

Формат 60×84/₁₆. Папір офсетний.

Друк ротатійний трафаретний.

Ум. друк. 1, 5. Обл.-вид. 1, 01. Наклад 50 пр.

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)

03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП

ДП «Видавничий дім «Персонал»

03039 Київ-39, просп. Червонозоряний, 119, літ. ХХ

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи ДК № 3262 від 26.08.2008*